

DAGS ATT PRATA OM JÄMSTÄLLDHETEN

Ett stycke rykande färsk samtidshistoria från hösten år 2011: I sin krönika i *Svenska Dagbladet* den 12 september deklarerar den konservatieve moralfilosofen Roland Poirier Martinsson att feminismens tid är över. Snart kommer den att tillsammans med frenologi och freudianism sorteras in ”i kapitlet över historiska trender vars lockelse efterhand blir allt svårare att begripa”. Feminismen är inte bara tokig enligt Martinsson, den utgör också en gigantisk felsatsning av ekonomiska resurser, en skuld räknad i pengar som måste utvärderas och redovisas: ”Vilket politiskt parti blir först med att efterfråga en vitbok över feminismens kostnader, för att därefter rulla tillbaka den bombmatta av beslut som fortfarande gäller?” frågar sig Martinsson. En sådan feministisk konstighet som samhället slösat pengar på är enligt filosofen upprättandet av jämställdhetsplaner. Han menar dock att det egentligen kvittar; snart kommer bråk ersättas med tystnad. ”När administratörerna går i pension får ingen ny person uppgiften att upprätta jämställdhetsplanen, man låtsas som om det aldrig hänt.”¹

Ett par dagar senare, den 15 september, och i samma dagstidning, kommenteras Martinssons deklarerade dödsdom över feminismen och dess jämställdhetsplaner av kolumnisten Anna Laestadius Larsson. Hon tar fasta på de ekonomiska aspekterna i Martinssons resonemang och skriver

ironiskt: ”Inte nog med att feministerna propsat på kvinnors rätt till arbete, de skulle spela fotboll också, ha sitt eget landslag. Vad har inte det kostat?”² Också Malin Lernfelt på *Göteborgs-Posten* reagerar:

Att feminismen inte lockar en medelålders konservativ filosof vars favoritsysselsättning är att hylla 50-talets hemmafruideal kanske inte är egendomligt. Men att denne man, som trots allt har en och annan universitetspoäng, inte förmår se eller förstå de orättvisor som kvinnor i större eller mindre skala tvingas leva med varje dag, är anmärkningsvärt. Samtidigt tydliggör Poirier Martinssons alster hur viktigt det är att vårt samhälle även fortsättningsvis präglas av jämställdhet och genustänk.³

Läser man de tre kolumnerna finns det teman som återkommer: Det handlar om arbete, pengar, offentliga medel, politiskt inflytande och medborgarskap. Den historiska vinklingen är också återkommande då skribenterna använder det förflutna och framtiden för att sätta sina argument i ett större perspektiv. Samtidens händelser laddas med tyngd och betydelse genom historiens vingslag.

Feminism, genus, jämställdhet. Orden länkas samman, glider isär, förväxlas med varandra och byter innebörd. De har växt

fram tillsammans, definierats genom, med och mot varandra. Det här numret av *TGV* handlar om jämställdhet. Jämställdhet som politik, jämställdhet som praktik, jämställdhet inom akademien och jämställdhetens relation till feminism. Jämställdhet som del av en nyliberal samtid, där marknadsekonomiskt tänkande sätter ramarna för hur jämställdhetspolitiken skrivs fram, men också jämställdhet som en kärna i 1970-taltes socialdemokratiska retorik. Jämställdhetens komplexa kopplingar till och frikoppling från genusvetenskaplig forskning. Jämställdhetens svenska historia om svenskhet och dess framställning av normgivande relationer mellan kvinnor OCH män. Det är en samling läsvärda texter, som ställer svåra och kritiska frågor:

Inleder gör Kerstin Alnebratt och Birgitta Jordanssons belysning av vad som händer på landets lärosäten när jämställdhetspolitiska krav på rättvisa möter den akademiska verksamhetens humboldska ideal, där rättvisa skipas via meritokrati och genom att premiera den bästa forskningen och de bästa resultaten, oavsett vem som står bakom. Men hur ser dessa former för rättvisa ut i praktiken, och vad händer med genusforskningen i det här mötet?

I numrets Frisipel reflekterar Maud Eduards över det ursinne som väcktes, också bland jämställdhetsarbetare, när en fritidsverksamhet på Gotland serverade flickorna semlor på 8 mars, medan pojkarna fick nöja sig med en knäckemacka. Hur ser kopplingarna ut mellan jämställdhet, kön och makt? Hur ska resurserna fördelas, mellan vilka, och vad betyder egentligen ”och:et” i jämställdhetens kvinnor OCH män?

I artikeln som följer ställer Malin Rönnblom frågan: Vad handlar jämställdhet om idag? Jämställdhet framställs ofta som någonting som vi alla vet vad det är och vi alla vill ha, men med vilket innehåll fylls denna åtråvärda jämställdhet? Härmed knyter Rönnblom an till det Eva Magnusson konstaterade redan 1999:

”Jämställdhet” i Norden karakteriseras idag av att alla är för den, nästan oavsett politisk ståndpunkt. /---/ När alla politiska partier framhäver ”jämställdhet” som mål, finns det kanske anledning att fundera över om de menar samma sak.⁴

Mot bakgrund av en sådan konsensus, och mot bakgrund av samtidspolitikens nyliberalt influerade fäbless för att mäta, utvärdera, rapportera och kapitalisera verksamheten inom offentlig sektor drar Rönnblom slutsatsen att det jämställdhetspolitiska arbetet och dess genomförande kommit att präglas av administrativa tekniker snarare än av en analys av relationer kring makt och kön. Eller som hon själv formulerar det: ”När tekniken går in går maktanalysen ut.”

Numrets satelliter kretsar kring det kongresstal Olof Palme höll 1972, där han lyfter fram de premisser som i ska komma att präglade svenskt jämställdhetsarbete: att jämställdhet måste grundas i arbetslivet, arbete ska fördelas jämnt mellan kvinnor och män, och det är också kvinnor och män som gemensamt ska arbeta för jämställdhet. Yvonne Hirdman reflekterar över hur socialdemokratins historia och kampen för kvinnans jämlikhet i Palmes berättelse går

hand i hand, men hur var det egentligen med den saken, och åt vilket håll riktar sig Palmes kritiska tal om ”isolerade grupper”? Roger Klinth skriver att i Palmes tal är kvinnors inträde på arbetsmarknaden att likna vid ett vuxenblivande, en rit-de-passage som skulle göra kvinnor till fullvärdiga socialdemokrater. Klinth visar också på att i Palmes vision är det inte papporna som ska träda in när mammorna går till jobbet. Kvinnors lönearbete ska istället möjliggöras av en utbyggd offentlig service. Henrik Berggren i sin tur beskriver hur Palmes tal om och engagemang i frågan om jämställdhet måste förstås utifrån en rad från sins emellan ganska olika premisser. Från socialdemokratins vänsterfalang fanns förväntningar på den unge partiledarens radikalitet, en radikalitet som kommit på skam. Med jämställdhetsfrågan kunde Palme rycka initiativet från borgarna. Berggren beskriver också Palmes engagemang som grundat i en barndom full av starka aktiva kvinnor, och i en ingående kunskap om sakfrågan som växt fram under lång tid.

En av de jämställdhetspolitiska strategier som vunnit störst inflytande i Sverige är det som kallas jämställdhetsintegrering. Idag har all offentlig verksamhet i uppdrag att integrera jämställdhetsperspektiv i alla delar av sin verksamhet. Det arbetet har visat sig komplext och fyllt av spänningar. Med hjälp av begreppet ideologiska dilemman ger Anne-Charlott Callerstig och Kristina Lindholm i en artikel förslag på hur det praktiska arbetet med jämställdhetsintegrering och dess inneboende frågor om makt kan förstås och formuleras, detta via en interaktiv forskningsansats.

I numrets sista tematiska artikel tar Eva Blomberg och Martin Wottle utgångspunkt i Nancy Frasers skarpa kritik mot samtidens feminism och beskriver ett scenario där feministisk politik kommit att handla om sexualitet och rättighetsfrågor snarare än om en rättvis resursfördelning. Förskjutningen framträder också i en nyliberalt färgad jämställdhetspolitik, där fokus under de senaste decennierna legat på individuella lösningar och kvinnors företagande. Är det möjligen så att feminismen aldrig varit något annat än en *del* av en bredare historisk-politisk utveckling, vilket skulle förklara den samtida feminismens kopplingar till nyliberala idéer?

Utanför temat publicerar vi också Eva Skåreus närläsning av genusidealen i den omtalade TV-serien *Klass 9A*. Också här återkommer samtidens kopplingar mellan kvalitet och mätbara resultat när ”landets bästa lärare” ska förvandla en lågpresterande klass till en av de bästa. Skåreus använder begreppet persona för att visa hur seiens lärarfigurer får iscensätta genusmarkerade ideal som minner om sekelskiftet kring 1900.

Slutligen: Statsvetaren Chantal Mo-uffe har framhållit vikten av att betrakta det polemiska (agonistic) som en central aspekt av vital demokratisk ordning. Olika gruppers intressen måste möta varandra, gå i debatt och i kamp om politikens riktning. Inte i termer av rätt eller fel, inte i ett sökande efter konsensus eller den ”optimala, rätta lösningen”, utan i ett tydliggörande av att olika grupper baserar sina krav och sin agenda på vitt skilda politiska analyser. Så tydliggörs alternativen och argumenten, så

tydliggörs också skillnader i makt. Ersätts polemik med konsensus uppstår risken för totalitär politik, men också för ett ökat inflytande av en retorik som syftar till utplåning av den politiska motståndaren.⁵ Martinssons krönika är ett exempel på en sådan retorik. Feminismen är så usel att den helt enkelt ska dö, och jämställdhetsplanerna med den. Därmed åsidosätter Martinsson de spelregler som enligt Mouffe är avgörande för en fungerande demokratisk politisk diskussion.

Genusforskningen fortsätter att argumentera, analysera, vidareutveckla och kritisera jämställdhet, feminism, politik och genusordningar. Vi ställer frågorna: vem inkluderas och vem döljs, vad framstår som självklart och vad går knappt att uttala på svenska språket. Det är en kraftmätning som har pågått under många decennier nu. Den pågår i hög grad i detta nu, och vad än Roland Poirier Martinsson tror kommer den att pågå under många många år framöver. *Tidskrift för genusvetenskap* rör sig över detta kraftmätningarnas fält. Vår strävan är att låta många röster komma till tals. Du är välkommen att färdas med oss. Vi önskar dig god läsning och avslutar vårt redaktionsord genom att citera ur Maud Eduards frispel:

Hur kan man tala om kvinnor och män så att relationen andas politik, motsättningar och fördelningsproblem? Kvinnor som män, män som kvinnor, kvinnor utan män, kvinnor istället för män, fler kvinnor än män, vi kvinnor, andra män, specifika kvinnor, vissa män, fattiga kvinnor, vålds-

utsatta kvinnor, överordnade män, synliga kvinnor, tysta män. Inga rutavdrag. Semlor till dem som behöver.

Anna Lundberg, Emma Strollo, Amelie Björck

Noter

- 1 Roland Poirier Martinsson, "Vi borde prata om feminismen", *Svenska Dagbladet* 10/9 2011, http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/vi-borde-prata-om-feminismen_6460944.svd#after-ad. Noterat 21/10 2011.
- 2 Anna Laestadius Larsson, "Dags att reda ut tokigheterna", *Svenska Dagbladet* 15/9 2011, http://www.svd.se/nyheter/inrikes/dags-att-reda-ut-tokigheterna_6472922.svd. Noterat 21/10 2011.
- 3 Malin Lernfelt "Vi borde prata om enfalden", *Göteborgs Posten*, 15/9 2011, <http://www.gp.se/nyheter/ledare/1.721570-malin-lernfelt-vi-borde-prata-om-enfalden>. Noterat 21/10 2011.
- 4 Eva Magnusson, "Jämställdhet i många olika versioner – mönster i den politiska retoriken för jämställdhet i svenskt 1990-tal", <http://www.nikk.no/filestore/Publikasjoner/Jamstalldhetimangaolikaversjoner.pdf>. Noterat 21/10 2011.
- 5 Se exempelvis Chantal Mouffe, *On the Political*, Routledge 2005.